

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ЕСТЕТИКА”
(для бакалаврів)**

Київ

ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

МАУП

Підготовлено професором кафедри філософії *О. В. Пустовітом*

Затверджено на засіданні кафедри філософії
(протокол № 19 від 23.02.09)

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії
управління персоналом*

Пустовіт О. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Естетика” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 14 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст самостійної роботи з дисципліни “Естетика”, вказівки до написання реферату, теми рефератів, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Естетика — один із розділів філософії. На думку німецького філософа ХХ ст. Мартіна Хайдеггера, сутність філософії становить: запитування світу людиною й людини світом.

Йдеться про так звані “вічні питання” філософії: що таке щастя? Що таке прекрасне? Чи може бути прекрасним життя людини? Яким чином і за яких умов?

Такі питання не можна вирішити остаточно. Кожне з них має тисячолітню історію. Найвидатніші мислителі, намагаючись відповісти на ці питання, зробили кожен свій внесок до скарбниці загальнолюдської мудрості. Естетика постає зі спроб відповісти на питання: “*Що є прекрасне?*”

Різні філософи по-різному відповідали на це питання. Отже, курс має на меті ознайомлення зі спадком видатних мислителів.

Програма складена за історико-хронологічним принципом: розглядаються естетика античності, Середньовіччя, Відродження і Нового часу.

Основи курсу викладаються в посібнику О. В. Пустовіта “Етика і естетика”, виданому в МАУП у 2006 р.

У подальшому тексті при формулюванні завдань присутні посилання до відповідних сторінок цього видання.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “ЕСТЕТИКА”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Естетика античності, середньовіччя, Відродження
1	Естетика античності. Сократ, Платон, Арістотель
2	Естетика Середньовіччя. Символізм християнського мистецтва
3	Естетика доби Відродження. Гуманізм. Неоплатонізм
	Змістовий модуль II. Естетика XVII — XX ст.
4	Естетика доби Просвітництва. Декарт, Гоббс, Спіноза. Естетика бароко і естетика класицизму
5	Естетика романтизму
6	Естетика у філософії постмодерну
Разом годин: 36	

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
дисципліни
“ЕСТЕТИКА”

Змістовий модуль І. Естетика античності, Середньовіччя, Відродження

Тема 1. Естетика античності. Сократ, Платон, Арістотель

Прочитайте висловлювання Демокріта (с. 255).

Як ви розумієте заклик “не шукати насолоди у тому, що смертно”?

Що таке “насолода, пов’язана з прекрасним”? Наведіть приклади.

Чи можлива насолода, пов’язана з потворним?

Напишіть невелику роботу на тему: “Насолода і її роль в людському житті”.

Прочитайте розділи “Естетика Платона” (с. 36–50), “Естетика Арістотеля” (с. 58–63).

Прочитайте фрагменти творів Платона “Апологія Сократа”, “Бенкет” (с. 257–325).

Як Платон розуміє, що таке прекрасне? Чи згодні Ви з його думкою?

Наведіть приклади творів мистецтва, що втілюють ідею: “прекрасне — це співрозмірне”.

Література [2; 3; 8; 15; 21; 22]

Тема 2. Естетика Середньовіччя. Символізм християнського мистецтва

Прочитайте розділ “Символізм християнської культури” (с. 105–119), фрагмент праці С. С. Аверінцева (с. 412–432), зразки середньовічної літератури (с. 442–444).

Охарактеризуйте естетику середньовіччя. У чому виявляється символізм християнського мистецтва?

Чому твір Данте *Divina Commedia* являє собою взірць християнського мистецтва?

Що пише Августин Аврелій про природу і завдання мистецтва?

Як розуміли прекрасне мислителі доби середньовіччя?

Напишіть невелику роботу на тему: “Прекрасне як утілення Бога”.

Література [1; 3; 7; 21; 22]

Тема 3. Естетика доби Відродження. Гуманізм. Неоплатонізм

Прочитайте тексти Петрарки, Шекспіра, Монтеня (с. 444–468). Охарактеризуйте ренесансний гуманізм.

Як на Вашу думку, чи справді людина творить власну долю? Обґрунтуйте один з варіантів відповіді.

Розкрийте різницю між світоглядом католиків і світоглядом протестантів.

Чи може людина бути прекрасною? Якщо так, то що для цього потрібно? Якщо ні, то чому?

Напишіть невелику роботу на тему “Ренесансний антропоцентризм: прекрасна людина як найшляхетніше створіння Бога”.

Література [3; 4; 8; 10; 13; 15]

Змістовий модуль ІІ. Естетика XVII — XIX ст.

Тема 4. Естетика доби Просвітництва. Декарт, Гоббс, Спіноза. Естетика бароко і естетика класицизму

Прочитайте тексти Шамфора, Якімовича, Крилова, Сковороди (с. 470–478, с. 575–579).

Охарактеризуйте раціоцентризм доби Просвітництва. Чи згодні Ви з твердженням Декарта: “Мислю, отже існую”? Обґрунтуйте один з варіантів відповіді.

Прочитайте фрагменти твору Б. Паскаля “Думки” (с. 455–468). Що пише Паскаль про двоїсту природу людини? Чи згодні Ви з його висновками?

Влада розуму — центральна ідея філософії доби Просвітництва. *Чи може влада розуму спричинитися до жорстокості?* Яким чином пов’язані ідеї філософів-просвітників з терором часів французької революції?

Тема 5. Естетика романтизму

Відповісти на складні питання попередньої теми допоможе знайомство з творами О. Пушкіна і коментарем до них (с. 478–575).

Напишіть невелику роботу: “Влада розуму та її наслідки”. Використовуючи коментар до трагедії О. С. Пушкіна “Моцарт і Сальєрі”, напишіть есе на тему: “Справедливість і милосердя (любов) — як їх поєднати?”

Чи може ідеально розумне суспільство бути прекрасним?

Проаналізуйте естетичні концепції Бодлера і Достоевського (с. 602 — 613). Чому мислителі доби Романтизму пишуть про розбіжність прекрасного і добра ?

Література [3; 5; 9; 11; 17]

Тема 6. Естетика в філософії постмодерну

Прочитайте тексти Розанова, Шестова, Достоевського, Парамонова, Вітгенштейна, Фромма, Заходера (с. 606–665).

Як Ви зрозуміли висловлювання В. Розанова щодо етики Достоевського?

Прочитайте вірш М. Заболоцького “Негарна дівчинка” (с. 627). У чому полягає естетична концепція твору?

Розкрийте філософські основи постмодерну.

У чому полягає етична концепція Вітгенштейна? Напишіть есе на тему “Незбагненність добра”.

Література [5; 6; 8; 11; 22]

ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

В окремих випадках студент може самостійно запропонувати та розробити тему реферату, попередньо обговоривши її з викладачем.

Основні вимоги до оформлення реферату:

- обґрунтування обраної теми;
- опрацювання і конспективний виклад відповідної літератури;
- наявність авторського (творчого) розділу;
- наявність списку використаної літератури.

Обсяг роботи — до 15 машинописних сторінок.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Естетика античності.
2. Естетика Середньовіччя.
3. Естетика доби Ренесансу.
4. Естетика доби Просвітництва.
5. Естетика Романтизму.
6. Геній як категорія естетики романтизму.
7. Уявлення про прекрасне в історії естетики.
8. Прекрасне та потворне в житті і мистецтві.

9. Комічне як естетична категорія.
10. Про природу гумору.
11. Мода як естетичний феномен.
12. Естетика одягу.
13. Творчість і самореалізація особистості.
14. Естетика Г. С. Сковороди.
15. Аполонічне та діонісійське начала в мистецтві та історії культури.
16. Естетика Ф. Ніцше.
17. Іронія як естетична категорія.
18. І. Кант про природу генія.
19. О. С. Пушкін: філософія творчості (сонет “Поету”).
20. Естетика постмодерну.
21. Естетика Арістотеля: мистецтво як наслідування природи.
22. Стоїцизм і епікуреїзм: естетичні аспекти.
23. Естетика Баумгартена.
24. Естетика Канта.
25. Вчення і доля Сократа (“Сократ — утілена філософія”. К. Маркс).
26. Естетика Платона (діалоги “Тіпій Більший”, “Бенкет”).
27. Арістотель про трагедію.
28. Християнство і художня творчість.
29. Життя Ісуса Христа як утілення християнського етичного ідеалу: краса страждання.
30. Символізм християнського мистецтва.
31. Ренесансний титанізм (О. Лосєв. Естетика Відродження).
32. Неоплатонізм і естетика Відродження.
33. Леонардо да Вінчі як теоретик мистецтва (“Книга про живопис”).
34. Шопенгауер про природу генія.
35. Естетика Шопенгауера.
36. Естетика Гегеля.
37. Естетика класицизму.
38. “Наука поезії” Горация і “Мистецтво поетичне” Буало: подібність і відмінності.
39. Естетика бароко.
40. Українське бароко: література, архітектура, музика.
41. Художній образ у поезії бароко: Маріно і Гонгора.
42. Категорія трагічного в античній і християнській естетиці.

43. Іронія як естетична категорія.
44. Діалектична природа романтичної іронії.
45. Іронія в естетиці постмодерну.
46. Протестантизм і мистецтво.
47. Теорія естетичного виховання Ф. Шіллера.
48. Філософія мистецтва Ф. Шеллінга.
49. Концепція синтезу мистецтв у естетиці романтизму.
50. Кіркегор як теоретик мистецтва. (П. П. Гайденко. Трагедія естетизму.)

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Яку роль у становленні науки естетики відіграв німецький мислитель Олександр-Готліб Баумгартен?
2. Як піфагорійці розуміли гармонію?
3. Значення понять “мімесис”, “калокагатія”, “катарсис”.
4. Роль категорії “міра” в античній естетиці.
5. Як античне поняття прекрасного пов’язане з ідеєю “золотого перерізу”?
6. Прокоментуйте вислів Августина Аврелія: “Немає нікого, хто б до нас, християн, був ближче, ніж платоніки”.
7. Вплив теології на формування середньовічної естетики.
8. Як ви розумієте тезу про канонічність і символізм середньовічного мистецтва?
9. Роль поняття “світло” в середньовічній естетиці.
10. Назвіть найкрасивіший (на Ваш погляд) вірш. Вибір обґрунтуйте.
11. Що означає *studia humanitatis*?
12. Особливість ренесансного гуманізму.
13. Що таке лінійна перспектива?
14. Особливість північного відродження.
15. Прокоментуйте вислів І. Канта про те, що Просвітництво — це здатність користуватися власним розумом.
16. Зв’язок раціоналізму (картезіанства) як філософської течії з класицизмом як естетичною доктриною.
17. Основні ідеї трактату Буало “Мистецтво поетичне”.
18. Особливість кантівського розуміння природи генія.
19. Відмінність понять “мета” і “ідеал”.
20. Значення термінів “символ”, “алегорія”, “метафора”.
21. Що означає теза “свобода — це відповідальність”?

22. Роль художньої критики в художньому житті суспільства.
23. Що означає теза “мистецтво — це інтерпретація”?
24. Як співвідносяться національне і загальнолюдське в мистецтві? Обґрунтуйте свою думку, проаналізувавши конкретний твір.
25. Наведіть зразки нереалістичного мистецтва (абстракціонізм, експресіонізм, сюрреалізм). Обґрунтуйте власне ставлення до них.
26. Естетика Романтизму: загальна характеристика.
27. Синтез мистецтв у художній системі романтизму.
28. Романтизм в опозиції класицизму.
29. Передромантизм: творчість Руссо, готичний роман, Sturm und Drang.
30. Європейська лірична поезія доби романтизму.
31. Мистецтво поезії: мета й художні засоби з погляду класицистів і романтиків.
32. Романтична іронія.
33. Чому середньовічну скульптуру і архітектуру називають “Біблією в камені”?
34. Естетичний ідеал середньовічного лицарства.
35. Гуманізм як принцип культури Відродження.
36. Зворотний бік ренесансного титанізму (О. Лосев “Естетика Відродження”).
37. Доба Ренесансу: уявлення про ідеальну людину (Б. Кастільоне “Книга придворного”).
38. Ренесансний антропоцентризм (Піко делла Мірандола “Про гідність людини”).
39. Християнство очима романтика (Шатобріан “Геній християнства”).
40. Італійське Відродження: портретний живопис як втілення гуманістичного ідеалу.
41. Естетика Леонардо да Вінчі: “живопис є наука” (Леонардо да Вінчі “Книга про живопис”).
42. Ренесансний універсалізм: життя і творчість Леонардо да Вінчі.
43. Що символізує “вертикалізм” готичної архітектури?
44. Вплив Реформації на виникнення стилю бароко.
45. Як пов’язані раціоналізм філософії Декарта і художні особливості французького класицизму?

46. Естетика французького класицизму.
47. Етичний ідеал Жана Расіна (трагедія “Андромаха”).
48. Художні особливості мистецтва Північного Відродження (Нідерланди, Німеччина, Франція).
49. Риси стилю бароко: загальна характеристика.
50. Синтез мистецтв у художній системі бароко.
51. Архітектура італійського бароко (Берніні, Борроміні).
52. Е. Тезауро — провідний теоретик бароко.
53. Французький класицизм XVII ст.: загальна характеристика.
54. Французькі моралісти XVII ст.: Ларошфуко, Лабрюйєр, Паскаль.
55. Етика Спінози.
56. Етика і естетика французьких просвітників-енциклопедистів: загальна характеристика.
57. Етика протестантизму.
58. Чому етику доби античності можна назвати “етикою свободи”, а християнську етику — “етикою любові”? Поясніть відмінність етичних доктрин, аналізуючи проблему самогубства.
59. Жанр опери як зразок синтезу мистецтв в естетиці романтизму.
60. Естетика Ф. Шеллінга.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Августин Аврелий*. Исповедь. — М., 1997.
2. *Аристотель*. Сочинения: В 4 т. — М., 1977 — 1983.
3. *Барг М. А.* Эпохи и идеи. Становление историзма. — М., 1987.
4. *Баткин Л. М.* Итальянское Возрождение. Проблемы и люди. — М., 1995.
5. *Бердяев Н. А.* Смысл истории. — М., 1990.
6. *Бердяев Н. А.* Философия свободы. Смысл творчества. — М., 1989.
7. *Библия*. Книги Священного писания Ветхого и Нового Завета канонические. — Минск, 1993.
8. *Борев Ю. Б.* Эстетика. — М., 1988.
9. *Буало Н.* Поэтическое искусство. — М., 1957.
10. *Вазари Дж.* Жизнеописания наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих. — М., 1971.

11. *Валери П.* Об искусстве. — М., 1993.
12. *Ванслов В. В.* Эстетика романтизма. — М., 1966.
13. *Вебер М.* Протестантська етика і дух капіталізму. — К., 1994.
14. *Гайденко П. П.* Трагедия эстетизма. — М., 1970.
15. *Гегель Г. В.* Эстетика: В 4 т. — М., 1968–1973.
16. *Гейзенберг В.* Смысл и значение красоты в точных науках // Вопросы философии. — 1979. — № 12.
17. *Гейзинга Й.* Homo Ludens. — К., 1994.
18. *Гнедич П. П.* Всемирная история искусств. — Л., 1996.
19. *Голенищев-Кутузов И.* Буало барокко // Романские литературы. — М., 1976.
20. *Горацій, Квинт Флакк.* Собрание сочинений. — СПб., 1993.
21. *Гриненко Г. В.* Хрестоматия по истории мировой культуры. — М., 1998.
22. *Гулыга А. В.* Немецкая классическая философия. — М., 1984.
23. *Гулыга А. В.* Принципы эстетики. — М., 1987.
24. *Гулыга А. В.* Эстетика Канта. — В кн.: И. Кант. Критика способности суждения. — М., 1994.
25. *Гуревич А. Я.* Категории средневековой культуры. — М., 1984.
26. *Гуревич А. Я.* Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. — М., 1990.
27. *Гусейнов А. А., Апресян Р. Г.* Этика. — М., 1998.
28. *Гусейнов А. А., Иррилиц Г.* Краткая история этики. — М., 1989.
29. *Данилова И. Е.* Искусство средних веков и Возрождения. — М., 1984.
30. *Даниэль С. М.* Искусство видеть. — Л., 1990.
31. *История европейской культуры / Автор-составитель А. В. Пустовит.* — К., 2002.
32. *Кривцун О. А.* Эстетика. — М., 1998.
33. *Лессинг Г. Э.* Лаокоон. — М., 1957.
34. *Лосев А. Ф.* История античной эстетики. Софисты. Сократ. Платон. — М., 1969.
35. *Лосев А., Шестаков В.* История эстетических категорий. — М., 1966.
36. *Лосев А. Ф.* Эстетика Возрождения. — М., 1978.
37. *Малахов В. А.* Этика. — К., 1996.
38. *Платон.* Собр. соч.: В 4 т. — М., 1980.
39. *Шеллинг Ф.* Философия искусства. — М., 1966.

40. Фромм Э. Психоанализ и этика. — М., 1993.

41. Фромм Э. Искусство любить. — М., 2001

Додаткова

42. Ассев Ю. Шедевры світової архітектури. — К., 1982.

43. Білецький П. У контексті світового авангарду. — К., 1990.

44. Богословский М. Парадоксы культуры XX столетия. — Харьков, 2000.

45. Винничук Л. Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима. — М., 1988.

46. Григорович В. Великие музыканты Западной Европы. — М., 1982.

47. Грищенко В. Культура эпохи Просвітництва. — К., 1994.

48. Єфименко В. Культура середньовіччя. Культура Відродження. — К., 1994.

49. Зубов В. Леонардо да Винчи. — М., 1982.

50. Иванов К. Многоликое средневековье. — М., 1996.

51. Ивбулис В. Модернизм и постмодернизм. — М., 1988.

52. Иванов К. Трубадуры, труверы и миннезингеры. — М., 1997.

53. Історія української та зарубіжної культури. — К., 1999.

54. Кантор А. Изобразительное искусство XX века. — М., 1973.

55. Карсавин Л. Культура средних веков. — К., 1995.

56. Корінний М. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. — К., 2000.

57. Краснодембський З. На постмодерністських роздоріжжях культури. — К., 2000.

58. Крип'якевич І. Історія української культури. — К., 1999.

59. Куликова И. У истоков модернизма. — М., 1980.

60. Культура народов Центральной и Юго-Восточной Европы XVIII–XIX вв. — М., 1990.

61. Куманецкий К. История культуры Древней Греции и Рима. — М., 1990.

62. Ліндсей Д. Коротка історія культури від доісторичних часів до доби Відродження. — К., 1995.

63. Лінч Джозеф. Середньовічна церква. — К., 1994.

64. Лозовий О. Основи художньої культури. — Харків, 1997.

65. Лосев І. Історія і теорія світової культури. Європейський контекст. — К., 1995.

66. Лотман Ю. Беседы о культуре. — М., 1994.

67. Лотман Ю. Феномен культуры. — М., 1978.

68. Макаров А. Світло українського бароко. — К., 1994.

69. Митці України: Енциклопедичний довідник. — К., 1992.

70. Нейхардт О., Шишова І. Сім чудес світу. — Одеса, 1996.

71. Ничкало С. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. — К., 1999.

72. Обломиевский Д. Французский классицизм. — М., 1988.

73. Підлісна Г. Світ античної культури. — К., 1889.

74. Полікарпов В. Лекції з історії світової культури. — К., 2000.

75. Постмодерн в філософії, науке, культурі. — Харьков, 2000.

76. Тайлор Э. Первобытная культура. — М., 1989.

77. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. — Львів, 1992.

78. Шейко В. Історія художньої культури. Первісність. Стародавній світ. — Харків, 1999.

79. Юхвидин П. Мировая художественная культура. — М., 1996.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Естетика”	3
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Естетика”	4
Вказівки до написання реферату.....	6
Теми рефератів	6
Питання для самоконтролю	8
Список літератури.....	10

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *А. А. Тютюнник*
Комп’ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ-4595

Формат 60×84/16. Папір офсетний.

Друк ротаційний трафаретний.

Ум. друк. арк. 0,8. Обл.-вид. арк. 0,45. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*